

СТРОК Інна Анатоліївна,

*доцент кафедри кримінального процесу та організації
досудового слідства факультету № 1*

Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0423-714X>

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ СЛІДЧОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ

Метою виконання завдань кримінального провадження, закріплених у ст. 2 КПК України, зокрема з метою повного, швидкого та неупередженого проведення досудового розслідування кримінальних правопорушень слідчий, прокурор проводять великий обсяг слідчих (розшукових) та негласних слідчих (розшукових) дій в залежності від виду вчиненого кримінального правопорушення. Важливе значення мають слідчі (розшукові) дії, які спрямовані на отримання або перевірку вже отриманих доказів у кримінальному провадженні. Особливе місце серед них займає така слідча (розшукова) дія як слідчий експеримент. Слідчий експеримент - це слідча (розшукова) дія, яка проводиться з метою перевірки та уточнення відомостей, які мають значення для встановлення обставин кримінального правопорушення, тобто фактично проводиться відтворення дій, обстановки, обставин певної події, та інші необхідні дослід чи випробування. До такої слідчої (розшукової) дії слідчий та/або прокурор може залучити підозрюваного, потерпілого, свідків, захисника а також представника, окрім цих учасників кримінального провадження, за потреби, можуть залучити спеціаліста. Наразі, враховуючи певні процесуальні вимоги, обсяг дослідів і випробувань, а також коло учасників, що приймають в ньому участь, слідчий експеримент слід вважати досить організаційно складною слідчою дією, перед проведенням якої слідчий неодмінно стикається з певними труднощами щодо його проведення. Виділяють наступні стадії (етапи) проведення слідчого експерименту: підготовчий, робочий, заключний. Для підготовки до проведення слідчого експерименту слідчий має дотримуватися такого порядку дій: 1) визначити мету експерименту; 2) встановити час, місце та умови його проведення; 3) виокремити конкретних учасників та функції кожного з них; 4) закріпити зміст та послідовність проведення дослідів; 5) забезпечити необхідні технічні засоби і способи процесуальної фіксації ходу й результатів слідчого експерименту. Безпосередньо

під час робочого етапу, тобто в момент проведення слідчого експерименту, слідчий у своїй роботі повинен чітко дотримуватись вимог кримінального процесуального законодавства. Крім того, слід звернути увагу на те, що дану слідчу дію слід проводити в умовах і обстановці, максимально наближених до тих, в яких відбулася кримінальна подія. З цією метою при підготовці до проведення слідчого експерименту, з метою відтворення максимально точної обстановки кримінального правопорушення, слідчий може використовувати протокол огляду місця події, фотознімки, креслення, протоколи допиту свідків і підозрюваного. Особливу увагу слід вернути на проведення слідчого експерименту в кримінальних провадженнях при проведенні досудового розслідування дорожньо-транспортних пригод. В таких випадках, при розслідуванні даної категорії кримінальних правопорушень, слідчий експеримент найчастіше проводиться з метою: 1) встановлення можливості сприйняття будь-якого факту або явища; 2) встановлення можливості здійснення певної дії в даних умовах; 3) встановлення можливості існування якого-небудь явища; 4) встановлення окремих елементів механізму злочинного порушення правил безпеки дорожнього руху. Відповідно до мети, слідчому необхідно точно відтворити обстановку вчинення дорожньо-транспортної пригоди аж до природних умов, що включають в себе пору року, погоду яка спостерігалась під час вчинення вказаного кримінального правопорушення, освітлення тощо. Слід зауважити, що при розслідуванні дорожньо-транспортних пригод ця слідча (розшукова) дія займає особливе місце, оскільки інколи виступає дією незамінною, чи не єдиною, за допомогою якої можливо з'ясувати об'єктивну істину у провадженні [1, с.1]. Необхідність проведення слідчого експерименту в таких кримінальних провадженнях з дотриманням вищезазначених умов суттєво уповільнюють процес досудового розслідування. Слідчий експеримент бажано проводити на тому самому місці, де відбулась подія, яку перевіряють. Тут важливо відзначити, що коли факт, який перевіряють, тісно пов'язаний з місцем дійсної події або з умовами цього місця, то слідчий експеримент, як правило, проводиться на цьому самому місці. Забезпечуючи дану умову, слід зазначити, що слідчий експеримент, який необхідно провести в житлі або іншому володінні особи, здійснюється лише за добровільною згодою особи, яка ним володіє, або на підставі ухвали слідчого судді. Проте Кримінальний процесуальний кодекс України не передбачає окремої нормативної регламентації порядку звернення з клопотанням, його розгляду та вирішення слідчим суддею у випадку необхідності

проведення слідчого експерименту в житлі чи іншому володінні особи за відсутності згоди особи, яка ним володіє, а містить відсылку до статті стосовно обшуку. Проте підстави, умови, порядок проведення цих слідчих (розшукових) дій істотно відрізняються, що ставить питання стосовно достатності такої нормативної регламентації порядку розгляду та вирішення слідчим суддею клопотання в разі необхідності проведення слідчого експерименту в житлі чи іншому володінні особи за відсутності згоди особи, яка ним володіє [2, с.202]. Тому можна вважати за необхідним внесення доповнення до ст. 240 КПК законодавцем. Наступною важливою умовою під час проведення слідчого експерименту є те, що слідчому слід забезпечити використання тих самих знарядь й засобів, які застосовувалися при вчиненні кримінального правопорушення, або однорідних до них предметів і знарядь. В той же час під час проведення слідчого експерименту забороняється використовувати оригінали зброї, предмети господарського призначення, отруйні або вибухові речовини. У разі необхідності у таких випадках використовуються моделі або макети [3, с.387]. Частиною 4 статті 240 КПК України визначено, що проведення слідчого експерименту допускається за умови, що при цьому не створюється небезпека для життя і здоров'я осіб, які беруть у ньому участь, чи оточуючих, не принижуються їхні честь і гідність, не завдається шкода. З урахуванням наведеної умови, проведення такої слідчої (розшукової) дії стає неможливим у кримінальних провадженнях щодо злочинів проти статеві недоторканості та інших випадках, які відповідно до вимог ст.240 КПК унеможливають його проведення [4]. Основним способом фіксації результатів даної слідчої дії, відповідно до ч. 6 ст. 240 КПК, є протокол, який повинен бути складений слідчим, прокурором відповідно до вимог Кримінального процесуального кодексу із докладно викладеними умовами і результатами слідчого експерименту. Додатковими способами фіксації результатів слідчого експерименту є складання планів і схем, використання фото-, кіно-, відеозйомки, звукозапису. Метою такої фіксації є наочне відображення обстановки і обставин відтвореної події.

Список використаної літератури: 1. Вальчишин Г.І. Організаційно-тактичні особливості проведення слідчого експерименту під час розслідування дорожньо-транспортних пригод. Дніпро: ДДУВС. 2021. 545 С. 2. Могила В.С. Судовий дозвіл на проведення слідчого експерименту в житлі чи іншому володінні особи. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2019. Випуск № 54. С.202. 3. Строк І.А. Особливості проведення слідчого експерименту

під час розслідування умисного вбивства. Сучасні тенденції розвитку криміналістики та кримінального процесу в умовах воєнного стану. Харків. 2022. С.387. 4. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 23.08.2023 р. № 3341-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>